

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ УПОВНОВАЖЕНИМИ СУБ'ЄКТАМИ В УКРАЇНІ

Горбач-Кудря І. А.

ВСТУП

Пригнічення волі однією людиною іншої, незалежно від сфери впливу – чи стосується це соціальних аспектів, економічних потреб або психологічного бажання влади над слабшим, – завжди супроводжує розвиток суспільства. Ми обґрунтовуємо наше мовчання панівними стереотипами або незнанням, де шукати допомогу, негативним досвідом від байдужості посадовців або пересічних громадян.

Попри те, що в Україні сьогодні введений правовий режим воєнного стану, реалізація уповноваженими суб'єктами державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі має місце.

У дописі від 08.05.2022 на своїй офіційній сторінці в Instagram перша леді України Олена Зеленська розповіла про започаткування в нашій державі нового проекту – національної програми психологічної допомоги, – для осіб, які зазнали психологічної травми в окупації, у вимушеній еміграції, під обстрілами, втрачаючи близьких¹. Так чи інакше на часі актуальними залишаються питання нормативно-правового регулювання сфери запобігання та протидії домашньому насильству, насильства за ознакою статі, а також повноважень і взаємодії суб'єктів, що реалізують державну політику за цим напрямом.

З огляду на актуальність обраної теми метою пропонованої роботи є дослідження особливостей реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству уповноваженими суб'єктами в Україні.

¹ Olena Zelenska. URL: https://www.instagram.com/olenazelenska_official/

Для досягнення мети завдання формувалися як:

1. охарактеризувати систему суб'єктів запобігання та протидії домашньому насильству;
2. дослідити взаємодію уповноважених суб'єктів у застосуванні спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству.

1. Загальна характеристика суб'єктів запобігання та протидії домашньому насильству

Важливим у теорії та практиці запобігання і протидії правопорушенням є чітке визначення кола суб'єктів, до повноважень яких входить здійснення цієї діяльності, та ролі, яка їм відведена чинним законодавством². У ст. 6 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (далі – Закон) («Суб'єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству») виділено чотири групи суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а саме: суб'єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спеціально уповноважені органи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, інші органи та установи, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, та загальні служби підтримки постраждалих осіб³.

До групи **суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству**, належать: 1) спеціально уповноважені органи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; 2) інші органи та установи, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; 3) загальні та спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб; 4) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах. **Спеціально уповноваженими органами у сфері запобігання та протидії домашньому насильству** є: 1) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; 2) центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну

² Jacquin, Kristine M. Violence behavior. *Encyclopædia Britannica*: website. URL: <https://www.britannica.com/topic/violence>

³ Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; 3) Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, у тому числі їх структурні підрозділи, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; 4) сільські, селищні, міські, районні у містах (у разі їх створення) ради, їх виконавчі органи, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. **До інших органів та установ, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству**, належать: 1) служби у справах дітей; 2) уповноважені підрозділи органів Національної поліції України; 3) органи управління освітою, навчальні заклади, установи та організації системи освіти; 4) органи охорони здоров'я, установи та заклади охорони здоров'я; 5) центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги; 6) суди; 7) прокуратура; 8) уповноважені органи з питань пробації. **До загальних служб підтримки постраждалих осіб** віднесено заклади, які, у тому числі, надають допомогу постраждалим особам, а саме: 1) центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; 2) притулки для дітей; 3) центри соціально-психологічної реабілітації дітей; 4) соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка); 5) центри соціально-психологічної допомоги; 6) територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг); 7) інші заклади, установи та організації, які надають соціальні послуги постраждалим особам. **До спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб** належать притулки для постраждалих осіб, центри медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб, кол-центр з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, мобільні бригади соціально-психологічної допомоги постраждалим особам та особам, які постраждали від насильства за ознакою статі, а також заклади та установи, призначені виключно для постраждалих осіб та осіб, які постраждали від насильства за ознакою статі⁴.

Ч. 5 ст. 6 Закону («Суб'єкти що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству») регламентує, що у здійсненні заходів у сфері запобігання та протидії домашньому

⁴ Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

насильству, зокрема виявленні фактів домашнього насильства, наданні допомоги та захисту постраждалим особам, можуть брати участь підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, громадські об'єднання та іноземні неурядові організації, фізичні особи – підприємці, які відповідають критеріям діяльності суб'єктів, що надають соціальні послуги, а також фізичні особи, які надають соціальні послуги, у тому числі послуги патронату над дітьми⁵.

Отже, суб'єкти, що уповноважені застосовувати спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству, зокрема виносити терміновий заборонний та обмежувальний приписи стосовно кривдника, брати його на профілактичний облік та проводити профілактичну роботу, направляти кривдника на проходження програми для кривдників, в аспекті чинного законодавства не є основними суб'єктами протидії домашньому насильству. Уповноважені підрозділи поліції, суди законодавцем визначені як суб'єкти, на які покладаються функції запобігання та протидії домашньому насильству. Основним важелем у протидії домашньому насильству, що стосується застосування спеціальних заходів, є сільські, селищні, міські, районні у містах (у разі їх створення) ради, їх виконавчі органи, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

К. А. Гурковська вважає, що чинне законодавство попри те, що закріплює перелік суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, не містить термінологічного визначення цього поняття⁶. У власних гносеологічних позиціях дослідниця виходить із традиційного підходу, що існує в юридичній науці адміністративного права та пов'язаний з диференціюванням термінологічних одиниць «**суб'єкт адміністративного права**» і «**суб'єкт адміністративних правових відносин**», віднесенням до суб'єктів адміністративного права юридичних та фізичних осіб, наділених державою правами і обов'язками у сфері публічного адміністрування і місцевого самоврядування. Відповідно, на думку К. А. Гурковської,

⁵ Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

⁶ С.214 Гурковська К. А. Суб'єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 3. С. 214-216. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-3/51>

суб'єктами, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, є наділені передбаченими законодавством повноваженнями органи публічної адміністрації та місцевого самоврядування, їх структурні підрозділи, об'єднання громадян, підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, а також фізичні особи – громадяни України та особи без громадянства, які наділені відповідною правосуб'єктністю та вступають в адміністративно-правові відносини у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і спрямовані на його запобігання, припинення та притягнення кривдника до юридичної відповідальності⁷.

У ст. 5 проекту Закону України «Про профілактику злочинності», підготовленому групою депутатів Верховної Ради України («Органи та організації, що здійснюють профілактику злочинності») зазначається, що з урахуванням особливостей причин та умов, що сприяють вчиненню правопорушень, і специфіки заходів щодо профілактики їх у профілактичній діяльності беруть участь Кабінет Міністрів України, Уряд Автономної Республіки Крим, міністерства та відомства, їх органи на місцях, місцеві органи державної виконавчої влади та місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форм власності. Діяльність, спрямовану на виявлення й усунення причин і умов, що сприяють вчиненню протиправної поведінки, проводять також органи громадської самодіяльності, інші об'єднання громадян та окремі громадяни відповідно до законодавства та своїх статутів (положень)⁸. Наведене тлумачення є більш прийнятним у розуміння суб'єктів протидії правопорушенням, тому що виводить із сфери протидії протиправній поведінці фізичних осіб, хоча водночас і не обмежує їх участь у складі громадських формувань та об'єднань. Громадянин України як фізична особа не може розглядатися як суб'єкт, що здійснює заходи у сфері протидії правопорушенням, тому що ніхто на нього цю функцію не покладав. Разом з тим, у реалізації такої соціальної функції він може постійно або тимчасово

⁷ С. 216. Гурковська К. А. Суб'єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 3. С. 214-216. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-3/51>

⁸ Про профілактику злочинності: проект Закону України / Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=294 (дата звернення 16.11.2020)

брати участь у будь-якій громадській організації, статут якої закріплює діяльність щодо запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі.

Отже, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, можуть виступати лише суб'єктами запобігання домашньому насильству. Закон не передбачає покладання на них функцій протидії. Як суб'єкти протидії домашньому насильству, згідно Закону, функціонують органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації⁹.

Основними ознаками суб'єкта протидії правопорушенням є правовий обов'язок виконувати певні функції у реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашнього насильства. Залежно від завдань та місця у системі уповноважених суб'єктів, посадових та функціональних обов'язків виділяють суб'єктів протидії правопорушенням, що діють на загальних засадах, та спеціальних суб'єктів протидії правопорушенням¹⁰.

О. Д. Коломоєць, обираючи за критерій рівень компетентності, пропонує класифікувати суб'єктів протидії домашньому насильству за трьома рівнями, а саме: до першого рівня належать органи й установи, які прямо визначені чинним законодавством та для яких ця функція є однією з головних у їх діяльності (спеціально уповноважені органи виконавчої влади з питань протидії домашньому насильству, служба дільничних офіцерів поліції, ювенальна превенція, органи опіки і піклування, кризові центри, центри медико-соціальної реабілітації осіб, постраждалих від домашнього насильства, насильства за ознакою статі, виконавчі органи місцевого самоврядування та суди); до другого рівня входять працівники органів та установ, що за особливостями діяльності можуть фіксувати прояви домашнього насильства (працівники медичних закладів, фахівці із судово-медичної експертизи, працівники дошкільних закладів, вихователі та вчителі закладів освіти та культури); до третього рівня належать неурядові організації, діяльність яких

⁹ Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

¹⁰ Horbach-Kudria Ivanna A. The entities authorized to apply special measures to prevent domestic violence. *Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 8-9 лип. 2016 р.). Київ: Центр правових наукових досліджень, 2016. С. 98-101.

спрямована на захист прав і свобод людини («Ла-Страда Україна», «Харківська правозахисна група» тощо)¹¹.

Отже, основними критеріями суб'єктів протидії правопорушенням науковці вважають реальна можливість виконувати відповідний правовий обов'язок та компетентність. Нам імпонує такий підхід, тому до суб'єктів, уповноважених застосовувати спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству, належать підрозділи Національної поліції України, до повноважень яких віднесено взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи, винесення термінового заборонного припису, та районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді), в межах компетенції яких є винесення обмежувального припису стосовно кривдника та направлення кривдника на проходження програми для кривдників¹².

Місцевим державним адміністраціям та органам місцевого самоврядування як суб'єктам протидії домашньому насильству у такому розумінні належить особливе місце. Вони не є суб'єктами, в межах повноважень яких знаходиться застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству, але їх значення у забезпеченні виконання програм для кривдників є незаперечним. У листі Одеського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді від 05.10.2020 №05/01-1938 зазначається: *«Відповідно до Типового положення про республіканський Автономної республіки Крим, обласний, Київський та Севастопольський міський центр соціальних служб, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 479, метою діяльності регіонального центру є методичне забезпечення проведення у територіальних громадах соціальної роботи, надання соціальних послуг, соціальної допомоги, соціальної підтримки особам/ сім'ям, які належать до вразливих груп населення та/або перебувають у складних життєвих обставинах, організація навчальних заходів з питань соціальної роботи, надання соціальних послуг. Згідно з п. 6 Типової програми для*

¹¹ С. 11. Коломоєць О.Д. Адміністративно-правове регулювання відповідальності за вчинення насильства у сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми: автореф. Дис.. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2010. 23 с.

¹² Horbach-Kudria Ivanna A. The entities authorized to apply special measures to prevent domestic violence. *Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 8-9 лип. 2016 р.). Київ: Центр правових наукових досліджень, 2016. С. 98-101.

кривдників, затвердженої наказом Міністерства соціальної політики України від 01.10.2018 № 1434, фахівцями, що реалізують цю Типову програму, можуть бути практичний психолог, психіатр, які пройшли курси підвищення кваліфікації та представляють суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Відповідно до вимог законодавства, Одеським обласним центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді спільно з Координатором проектів ОБСЕ в Україні 7-9 жовтня 2019 року у м. Одесі було організовано регіональний тренінг для спеціалістів з впровадження програми для кривдників, які вчиняють домашнє насильство. Кандидатури на тренінг були відібрані та направлені за рішенням відповідних голів районних державних адміністрацій, міських голів міст обласного значення та голів об'єднаних територіальних громад. У даному тренінгу взяли участь 27 представників суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству із м. Одеси та Одеської області. Серед направлених головами районних державних адміністрацій, міськими головами міст обласного значення та головами об'єднаних територіальних громад кандидатур були залучені представники суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії; домашньому насильству: органи управління освітою, навчальні заклади, установи та організації системи освіти; органи охорони здоров'я; уповноважені органи з питань пробації, а саме психологи, психотерапевти, психіатри».

У листі Закарпатського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді від 01.10.2020 № 02-02/02 повідомляється, що департаментом соціального захисту населення Закарпатської облдержадміністрації з метою підготовки «осіб, які можуть проводити програми для кривдників» протягом 2016-2019 років організоване «навчання 25 практичних психологів системи освіти, а також 25 відповідальних працівників органів соціального захисту населення районів та міст області». Про організаційно-навчальні та контрольно-виконавські функції Дніпропетровського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді у забезпеченні виконання програми кривдника йдеться у листі від 05.10.2020 № 657: «Обласним центром на постійній основі проводяться навчання для працівників центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та об'єднаних територіальних громад області, які надають соціальні послуги з різних напрямів соціальної роботи, проводять соціальну роботу з вразливими категоріями населення. На зазначених навчаннях розкриваються також питання запобігання та протидія

домашньому насильству, насильству за ознакою статі. З 30 вересня по 2 жовтня 2020 року 12 працівників центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді області (психологів, фахівців із соціальної роботи) взяли участь у навчальному тренінгу «Впровадження програми для кривдників, які вчиняють домашнє насильство, організоване Міністерством соціальної політики України спільно з координатором проектів ОБСЄ в Україні. Вказані працівники в подальшому будуть проводити роботу з домашніми кривдниками».

Подібну інформацію маємо за результатами поштового опитування¹³ суб'єктів, відповідальних за виконання програми для кривдників з інших областей України. Статистичну інформацію розпорядники наводять за результатами роботи фахівців, які пройшли відповідне навчання.

Отже, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, виконуючи функції спеціальних органів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, забезпечують реалізацію вимог ч. 1 та ч. 2 ст. 28 Закону («Виконання програм для кривдників»), водночас виконання програм для кривдників забезпечується працівниками загальних служб підтримки постраждалих осіб, так само, як і програма для постраждалої особи, передбачена ст. 23 Закону («Виконання програм для постраждалих осіб»).

Ст. 10 Закону («Повноваження уповноважених підрозділів органів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству») закріплено, що до компетенції уповноважених підрозділів поліції належить:

1) виявлення фактів домашнього насильства та своєчасне реагування на них;

2) прийом і розгляд заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, у тому числі розгляд повідомлень, що надійшли до кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, вжиття заходів для його припинення та надання допомоги постраждалим особам з урахуванням

результатів оцінки ризиків у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спільно з Національною поліцією України;

¹³ Детальніше ознайомитися з інформацією можна за QR-кодом

3) інформування постраждалих осіб про їхні права, заходи і соціальні послуги, якими вони можуть скористатися;

4) винесення термінових заборонних приписів стосовно кривдників;

5) взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи в порядку, визначеному законодавством;

6) здійснення контролю за виконанням кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії;

7) анулювання дозволів на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власникам у разі вчинення ними домашнього насильства, а також вилучення зброї та боєприпасів у порядку, визначеному законодавством;

8) взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, відповідно до ст. 15 Закону;

9) звітування центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень у цій сфері у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству¹⁴.

Водночас у нормативно-правовій базі, а саме: Законі України «Про Національну поліцію»¹⁵, Законі¹⁶, постанові Кабінету Міністрів України від 22.08.2019 № 658 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі»¹⁷, наказі Міністерства внутрішніх справ від 01.08.2018 № 654 «Про затвердження Порядку внесення уповноваженими підрозділами

¹⁴ Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

¹⁵ Про Національну поліцію України: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

¹⁶ Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

¹⁷ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: затв. постановою Кабінету міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-п#Text>

органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника»¹⁸, наказі Міністерства соціальної політики України та Міністерства внутрішніх справ від 13.03.2019 № 369/180 «Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства»¹⁹, – відсутня конкретизація цих підрозділів²⁰.

Наказом Міністерства внутрішніх справ від 25.02.2019 № 124 «Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України» передбачено, що взяття на профілактичний облік дитини-кривдника та проведення з нею профілактичної роботи в органах Національної поліції України здійснюються працівниками підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України (п. 5 Розділу I «Загальні положення»)²¹.

П. С. Біленко, аналізуючи адміністративно-правовий статус підрозділів Національної поліції України, вважає, що до уповноважених підрозділів Національної поліції України, які здійснюють запобігання та протидію домашньому насильству, належать Департамент превентивної діяльності Національної поліції України, Департамент патрульної поліції з його територіальними

¹⁸ Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України: затв. наказом Міністерства внутрішніх справ від 25.02.2019 № 124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0270-19#Text>

¹⁹ Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства: затв. наказом Міністерства соціальної політики України та *Міністерства внутрішніх справ* від 13.03.2019 № 369/180 // База даних «Законодавство України»/ ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-19#Text>

²⁰ С. 375. Гусева К. А., Горбач-Кудря І. А. Особливості кваліфікації психологічного домашнього насильства у практичній діяльності превентивних підрозділів Національної поліції України. *Часопис Київського університету права* 2019/1. С. 233-236.

²¹ Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України: затв. наказом Міністерства внутрішніх справ від 25.02.2019 № 124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0270-19#Text>

(відокремленими) підрозділами, підрозділи ювенальної превенції та служба дільничних офіцерів поліції²².

У листі Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України від 22.10.2020 № 20/5/02-167зі зазначається, що у Департаменті превентивної діяльності лише узагальнюється інформація про кількість осіб, які перебувають на профілактичному обліку уповноважених підрозділів.

О. В. Ковальова вважає, що питання щодо переліку підрозділів поліції, уповноважених застосовувати спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству потребують додаткового опрацювання. Якщо взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи передбачено завданнями підрозділів дільничних офіцерів поліції та ювенальної превенції, то щодо винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника – це питання залишається актуальним, особливо щодо підрозділів патрульної поліції, які переважно не мають спеціальних бланків, однак здійснюють реагування на випадки домашнього насильства і мають здійснювати оцінку ризиків та приймати за її результатами відповідні рішення²³.

Управління патрульної поліції у Львівській області Департаменту патрульної поліції листом від 02.10.2020 №224зі/41/12/01-2020 інформує: «відповідно до наказу Національної поліції від 30.08.2019 № 871 *«Про організацію своєчасного реагування на факти домашнього насильства»*, Положення про Департамент патрульної поліції, певні працівники патрульної поліції відрядженні в оперативне підпорядкування головних управлінь Національної поліції в областях та м.Києві до складів мобільних груп з реагування на факти вчинення домашнього насильства». Про виконання завдань із протидії та запобігання поліцейськими у складі мобільних груп ГУНП йдеться у листі від 02.10.2020 №134зі/41/13/04/03-20 управління патрульної поліції Департаменту патрульної поліції в Одеській області з посиланням на наказ Департаменту патрульної

²² С. 160. Біленко П. С. Уповноважені органи Національної поліції України як суб'єкти запобігання та протидії домашньому насильству. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 10. С. 157-161. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/10/27.pdf>

²³ С. 88. Ковальова О. В. Особливості застосування поліцейськими спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству. *Новели законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству: матеріали міжнародного круглого столу* (27 вересня 2019 р.). Київ: Національна академія прокуратури України, 2019. С. 86-89.

поліції №1664 від 11.09.2019 «Про оперативне підпорядкування працівників Департаменту патрульної поліції до складу мобільних груп реагування на факти вчинення домашнього насильства».

У листі управління патрульної поліції Департаменту патрульної поліції в Житомирській області від 02.10.2020 №71зі/41/28/03-2020 зазначається, що працівники управління «з 17.09.2019 несуть службу у складі мобільних груп з реагування на факти вчинення домашнього насильства у м.Житомир, а тому відряджені в оперативне підпорядкування Головного управління Національної поліції у Житомирській області та про виконану роботу Управлінню не доповідають».

Станом на 31.12.2020 року в усіх регіонах України активно функціонували 45 спеціалізованих мобільних груп, які здійснювали виїзд за повідомленнями про домашнє насильство. Протягом 2021 року цей проєкт планувалося розширити на 42 міста та створити додатково 50 спеціалізованих мобільних груп²⁴.

Отже, у конкретизації переліку уповноважених підрозділів поліції як суб'єктів, що застосовують спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству, необхідно враховувати адміністративно-правовий статус підрозділів Національної поліції України та коло повноважень, що належать до їх компетенції. З огляду на зазначене, управління превентивної діяльності ГУНП в областях, управління превентивної діяльності ГУНП у м. Києві є такими суб'єктами.

2. Взаємодія уповноважених суб'єктів у застосуванні спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству

Проблема правового застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству містить чимало суперечностей та «білих» плям. Основна та першочергова роль у протидії домашньому насильству належить уповноваженим підрозділам поліції. Оскільки уповноважені підрозділи поліції не є єдиними суб'єктами, до повноважень яких належить застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству і компетенція яких не є вичерпною для реалізації останніх, у цьому підрозділі ми розглянемо особливості їх взаємодії з іншими суб'єктами, до компетенції яких

²⁴ Поліція та органи влади мають об'єднати зусилля для захисту дітей і постраждалих від домашнього насильства – Ігор Клименко. *Національна поліція*: веб-сайт. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/preventivnarobota/policziya-ta-organi-vladi-mayut-ob-jednati-zusillya-dlya-zaxistu-ditej-ipostrazhdalix-vid-domashnogo-nasilstva-Igor-klimenko/>

входить винесення спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству, – судами.

О. Д. Коломосець вважає, що основною метою взаємодії суб'єктів здійснення протидії домашньому насильству є сприяння підвищенню ефективності їхньої діяльності під час застосування спеціальних заходів із протидії всіх видів домашнього насильства шляхом розробки і виконання узгоджених дій, спрямованих на своєчасне виявлення ознак та припинення фактів домашнього насильства²⁵. Вибір форм взаємодії суб'єктів протидії та практичної реалізації скоординованих заходів в кожному конкретному випадку повинен здійснюватися з урахуванням обставин і характеру проблеми, що потребує вирішення, та з узгодженням цього питання з керівниками установ та організацій.

Основними формами такої взаємодії є проведення координаційних нарад керівників органів, обмін інформацією з питань профілактики насильства в сім'ї, проведення спільного планування, спільних заходів, видання спільних наказів та вказівок, поширення позитивного досвіду, спільні виїзди в регіони, спільне обговорення досягнутих результатів і проблем тощо. Специфіка такої взаємодії полягає в організації допомоги потерпілим, організації роботи «гарячих ліній», проведенні досліджень з проблем насильства, експертизи законодавчих актів, залученні мас-медіа тощо²⁶.

Завданнями взаємодії уповноважених суб'єктів у сфері протидії домашньому насильству, згідно із ч. 30 постанови Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі», є:

– ефективне виявлення та узгоджене реагування на факти вчинення насильства з урахуванням результатів оцінки ризиків, що загрожують постраждалій особі, своєчасне взаємне інформування суб'єктів та направлення постраждалої особи до служб підтримки постраждалих осіб;

²⁵ С. 11-12. Коломосець О.Д. Адміністративно-правове регулювання відповідальності за вчинення насильства у сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми: автореф. Дис.. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2010. 23 с.

²⁶ С. 12. Коломосець О.Д. Адміністративно-правове регулювання відповідальності за вчинення насильства у сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми: автореф. Дис.. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2010. 23 с.

– взаємне інформування про факти насильства у випадках, передбачених Законами України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»²⁷, «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків»²⁸, проводиться не пізніше однієї доби за допомогою телефонного зв'язку, електронної пошти з подальшим письмовим підтвердженням, а після запровадження Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі – шляхом внесення інформації до нього;

– дієва допомога і захист постраждалих осіб, забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної насильством, з урахуванням віку, стану здоров'я, статі, релігійних переконань, етнічного походження, спеціальних потреб таких осіб. Допомога постраждалим особам надається за місцем звернення і не повинна залежати від факту звернення таких осіб до правоохоронних органів чи суду, від їх участі у кримінальному, адміністративному або цивільному провадженні;

– належне розслідування фактів насильства, своєчасне та ефективно вжиття щодо кривдника спеціальних заходів у сфері протидії насильству та контроль за їх виконанням, притягнення кривдників до передбаченої законом відповідальності та зміна їх поведінки²⁹.

Отже, механізм взаємодії уповноважених суб'єктів у сфері протидії домашньому насильству спрямований на забезпечення комплексного інтегрованого підходу до подолання насильства та сприяння реалізації прав осіб, постраждалих від домашнього насильства, насильству за ознакою статі шляхом запобігання насильству, ефективного реагування на факти насильства, надання допомоги та захисту постраждалим особам, забезпечення відшкодування заподіяної шкоди, належного розслідування фактів

²⁷ Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

²⁸ Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>

²⁹ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: затв. постановою Кабінету міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-п#Text>

насильства та притягнення кривдників до передбаченої законом відповідальності³⁰.

Функції уповноваженого підрозділу поліції у такій діяльності передбачені ч. 37 постанови Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі» і полягають в тому, що у разі звернення особи, яка заявляє про факт домашнього насильства стосовно іншої особи, або надходження інформації від інших суб'єктів щодо отримання заяви чи повідомлення про вчинення насильства посадова особа цього органу приймає письмове повідомлення, вживає заходів для належного реагування уповноваженого підрозділу органу Національної поліції на факт домашнього насильства та його припинення. У разі наявності обґрунтованої підозри у вчиненні домашнього насильства після підтвердження такого факту шляхом проведення перевірки відповідної інформації та оцінки ризиків не пізніше однієї доби інформація надається уповноваженій особі за допомогою телефонного зв'язку, електронної пошти. У разі підтвердження факту домашнього насильства вживаються інші законодавчо передбачені заходи стосовно постраждалої особи та кривдника³¹.

Взаємодія уповноважених підрозділів поліції з іншими суб'єктами, уповноваженими застосовувати заходи щодо протидії домашньому насильству, визначається сферою превентивної діяльності і полягає в збиранні та підготовці матеріалів для розгляду у судовому засіданні. Протокол про адміністративне правопорушення, складений за фактом вчинення домашнього насильства, відповідальність за яке передбачене ст. 173² Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) («Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування»), разом з формою оцінки

³⁰ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: затв. постановою Кабінету міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-п#Text>

³¹ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: затв. постановою Кабінету міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-п#Text>

ризиків та іншими матеріалами справи надсилається (ст.257 КУпАП «Надіслання протоколу») до районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів (суддям) (ст. 221 КУпАП («Районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді)»)³². Судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів розглядають справу про адміністративне правопорушення протягом доби (ст. 277 КУпАП «Строки розгляду справ про адміністративні правопорушення»). Працівник уповноваженого підрозділу поліції, який здійснює нагляд за результатами розгляду справи про адміністративне правопорушення, передбаченого ст. 173² КУпАП («Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування»), у випадку прийняття судом рішення визнати особу винуватою протягом одного дня з моменту отримання інформації з Єдиного державного реєстру судових рішень або отримання копії судового рішення у справі перевіряє наявність відомостей про кривдника в інформаційно-телекомунікаційній системі «Інформаційний портал Національної поліції України». У разі відсутності такої інформації інформує керівника територіального (відокремленого) уповноваженого підрозділу поліції та готує матеріали, які є підставою для поставлення кривдника на профілактичний облік³³.

У цивільному провадженні суд повідомляє уповноважені підрозділи поліції про застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству письмово відповідним рішенням, зафіксованим у резолютивній частині: *«Керуючись ст.ст. 2, 81, 258, 259, 263-265, 268 ЦПК України, суд вирішив: заяву ОСОБА_3, заінтересована особа: ОСОБА_4 про видачу обмежувального припису задовольнити частково. Видати обмежувальний припис, яким заборонити ОСОБА_4, протягом шести місяців, контактувати та вести телефонні переговори з постраждалою особою. Допустити рішення суду до негайного виконання. Рішення*

³² Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 року № 8073-X// База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

³³ Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України: затв. наказом Міністерства внутрішніх справ від 25.02.2019 № 124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0270-19#Text>

суду про видачу обмежувального припису підлягає негайному виконанню, а його оскарження не зупиняє його виконання. Повідомити про прийняте рішення Галицький відділ Головного управління Національної поліції у Львівській області та Галицьку районну адміністрацію Львівської міської ради для взяття особи, стосовно якої видано обмежувальний припис, на профілактичний облік»³⁴. Отримання уповноваженим підрозділом поліції в установленому законом порядку інформації про видачу судом обмежувального припису кривднику є підставою для застосування іншого спеціального заходу щодо протидії домашньому насильству – взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи³⁵.

Отже, взаємодія суб'єктів, що уповноважені застосовувати спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству, забезпечує дієвість взяття кривдника на профілактичний облік та проведення з ним профілактичної роботи.

Абзацом третім ч. 37 постанови Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі» передбачено, що до відвідування місця події можуть залучатися представники центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, мобільних бригад соціально-психологічної допомоги постраждалим особам, фахівці із соціальної роботи³⁶. Якщо поліцейський уповноваженого підрозділу поліції вважає, що постраждала особа потребує медичної, соціальної, психологічної, правової або іншої допомоги, він інформує у встановленому законодавством порядку про це відповідний

³⁴ постанова Галицького районного суду м.Львова від 17.12.2019 за справою № 461/7962/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень*: веб-сайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86730881>

³⁵ Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України: затв. наказом Міністерства внутрішніх справ від 25.02.2019 № 124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0270-19#Text>

³⁶ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: затв. постановою Кабінету міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-п#Text>

уповноважений орган (установу) у сфері запобігання та протидії домашньому насильству³⁷.

Про результати здійснення повноважень у сфері запобігання та протидії домашньому насильству уповноважені підрозділи поліції шокквартилу звітують Міністерству соціальної політики України у визначеному ним порядку через Міністерства внутрішніх справ³⁸.

Винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника, закріплене у чинному законодавстві, визначає суб'єктів, в межах повноважень яких знаходиться його застосування, та механізм реалізації. Обов'язки поліцейського уповноваженого підрозділу окреслені захистом постраждалої особи лише для високого рівня небезпеки, пов'язаним із можливим настанням летальних наслідків для останньої, а відповідальність полягає у можливості оскаржити особою, стосовно якої винесено терміновий заборонний припис, його дії до суду в загальному порядку, передбаченому для оскарження рішень, дії або бездіяльності³⁹.

Направлення кривдника на проходження програми для кривдників за справою у цивільному провадженні здійснюється із врахуванням бажання та можливостей особи, щодо якої порушене застосування спеціального заходу щодо протидії домашньому насильству, за справою про адміністративне правопорушення питання про направлення особи, яка вчинила домашнє насильство, вирішується одночасно із накладанням стягнення, відповідно до ст. 39¹ КУпАП («Направлення на проходження програми для особи, яка вчинила домашнє насильство чи насильство за ознакою статі»)⁴⁰. Для прикладу

³⁷ Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства: затв. наказом Міністерства соціальної політики України та Міністерства внутрішніх справ від 13.03.2019 № 369/180: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-19#Text>

³⁸ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: затв. постановою Кабінету міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-p#Text>

³⁹ С. 112. Предместніков О. Г. Насильство в сім'ї як злочин: причини, виявлення і розслідування (Тактико-психологічні основи): монографія. Херсон: Айлант, 2008. 172 с.; Говор Ю. О. Запобігання органами внутрішніх справ насильницьким злочинам щодо жінок у сім'ї: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2011. 18 с.

⁴⁰ Ковальова О. В. Особливості застосування поліцейськими спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству. *Новели законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству: матеріали міжнародного круглого столу* (27 вересня 2019 р.). Київ: Національна академія прокуратури України, 2019. С. 86-89.

наведемо фрагмент рішення Амур-Нижньодніпровський районний суд м. Дніпропетровська (головуючий суддя Спая В.В., секретар судового засідання Перетятяко А.В.) від 31.05.2019 за справою № 199/4304/19 у провадженні № 2-о/199/145/19: *«Оцінюючи за поданою заявою ризик продовження чи повторного вчинення домашнього насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення, а також смерті постраждалої особи суд погоджується із доводами заявника щодо того, що дієвим, ефективним та невідкладним захистом її прав та прав дитини є захист у той спосіб, якій наведений нею у поданій до суду заяві. З огляду на надані до заяви докази, органи поліції – Амур-Нижньодніпровське відділення поліції Дніпровського відділу поліції, обізнані про ситуацію в сім'ї ОСОБА_1, зокрема, про вчинення насильства в сім'ї саме за повідомленням самої постраждалої особи, втім, відповідні заходи не вжиті: заявник не отримала допомоги та продовжує зазнавати насилля. Щодо висновків від 16.05.2019, то суд критично ставиться до останніх, оскільки заходи, передбачені ст. 24 та ст. 25 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», про які висловлювалося у відповідних заявах, фактично не були вжиті; окрім того, надання таких висновків законом не передбачено. Таким чином, зобов'язання вживати належних заходів для вирішення проблеми насильства в сім'ї не було виконано належним чином. Невжиття заходів у ситуації, яка негативно впливала на заявника та на добробут дитини є ненаданням допомоги заявнику з боку органу поліції всупереч позитивним зобов'язанням держави відповідно до статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод щодо забезпечення поважного ставлення до приватного та сімейного життя. Відповідно до ч. ч. 1 – 8 ст. 28 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» суб'єктами, відповідальними за виконання програм для кривдників, є місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування. Суб'єкт, відповідальний за виконання програм для кривдників, організовує та забезпечує проходження кривдниками таких програм. Виконання програм для кривдників забезпечують фахівці, які пройшли відповідне навчання. Кривдника може бути направлено судом на проходження програми для кривдників на строк від трьох місяців до одного року у випадках, передбачених законодавством. Кривдник повинен мати можливість відвідувати програму для кривдників за власного ініціативою на добровільній основі. У разі неявки кривдника для проходження програми для кривдників або ухилення від*

проходження програми без поважних причин суб'єкти, відповідальні за виконання програм для кривдників, надають протягом трьох робочих днів письмове повідомлення про це уповноваженому підрозділу органів Національної поліції України для вжиття заходів,»⁴¹ – та фрагмент постанови Вільнянського районного суду Запорізької області (суддя Мануйлова Н. Ю.) від 08.05.2020 за справою № 314/1151/20 у провадженні №3/314/488/2020: «Відповідно до протоколу про адміністративне правопорушення серії АПР18№621898 від 09.02.2020, ОСОБА_1 ,09.02.2020 о 16 годині 50 хвилин за місцем свого проживання, а саме: АДРЕСА_1, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, влаштував сварку по відношенню до своєї матері ОСОБА_2, ображав її нецензурною лайкою, погрожував фізичною розправою, чим вчинив насильство в сім'ї психологічного характеру. Потерпіла ОСОБА_2 у судовому засіданні підтвердила обставини викладені в протоколі, однак просить суд закрити провадження у справі. Разом з тим потерпіла зазначила, що конфліктні ситуації з сином трапляються систематично, коли останній перебуває у стані алкогольного сп'яніння. У судовому засіданні ОСОБА_1, підтримав думку матері. Так, факт вчинення ОСОБА_1 адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст.173² КУпАП, підтверджений дослідженими судом доказами, а саме: – протоколом про адміністративне правопорушення серії АПР18 №621898 від 09.02.2020; – рапортом чергового поліцейського від 09.02.2020, – протоколом прийняття заяви про вчинене кримінальне правопорушення та іншу, подію від 09.02.2020 року; – письмовими поясненнями ОСОБА_3 від 09.02.2020; – письмовими поясненнями ОСОБА_1; Суд, вивчивши матеріали справи, оцінивши докази, які долучені до протоколів, встановив, що діями ОСОБА_1 вчинено адміністративне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 173² КУпАП. З урахуванням досліджених доказів, суд приходять до висновку, що ОСОБА_1 винуватий у скоєному правопорушенні. Відповідно до ст. 23 КУпАП метою адміністративного стягнення є виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, а також запобігання вчинення нових правопорушень. Відповідно до ст. 33 КУпАП, при накладенні адміністративного стягнення суд враховує характер вчиненого правопорушення, особу порушника, ступінь його

⁴¹ Рішення Амур-Нижньодніпровський районний суд м. Дніпропетровська від 31.05.2019 за справою № 199/4304/19 у провадженні №2-о/199/145/19 Єдиний державний реєстр судових рішень: веб-сайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92589984>

вини, майновий стан, обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність. ОСОБА_1 тимчасово не працює, обставини, що пом'якшують відповідальність судом не встановлені, обставини, що обтяжують відповідальність судом не встановлені. У разі вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі суд під час вирішення питання про накладення стягнення за адміністративне правопорушення має право одночасно вирішити питання про направлення особи, яка вчинила домашнє насильство чи насильство за ознакою статі, на проходження програми для таких осіб, передбаченої Законом України «Про запобігання та протидії домашньому насильству»(далі Закон №2229-VIII) чи Законом України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (стаття39¹КУпАП).» – «Враховуючи встановлені обставини, суд дійшов висновку про необхідність направлення ОСОБА_1 до органу місцевого самоврядування на проходження програми для кривдників, передбаченої Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» строком на 3 місяці»⁴².

Отже, винесення термінового заборонного припису, обмежувального припису та направлення кривдника на проходження програми для кривдників передбачає оцінку результатів дій кривдника, які свідчать про ймовірність настання летальних наслідків у разі вчинення домашнього насильства⁴³. У разі порушення кримінального провадження у зв'язку з вчиненням домашнього насильства перелік заходів щодо тимчасового обмеження прав або покладення обов'язків на особу, яка підозрюється, обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством, або визнана винною у його вчиненні, а також порядок застосування таких заходів визначаються КК та КПКУ⁴⁴.

⁴² Постанова Вільнянського районного суду Запорізької області від 08.05.2020 за справою № 314/1151/20 у провадженні №3/314/488/2020. Єдиний державний реєстр судових рішень: веб-сайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89580568>

⁴³ Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства: затв. наказом Міністерства соціальної політики України та Міністерства внутрішніх справ від 13.03.2019 № 369/180: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-19#Text>

⁴⁴ Предместніков О. Г. Насильство в сім'ї як злочин: причини, виявлення і розслідування (Тактико-психологічні основи): монографія. Херсон: Айлант, 2008. 172 с.

ВИСНОВКИ

Реалізація державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству на сьогоднішній день охоплює нормативно-правове законодавство, яке врегульовує відповідну діяльність за напрямом, та суб'єктів, на яких покладені функції протидії домашньому насильству та в межах компетенції яких визначено застосування таких заходів в цілому і спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству зокрема. Уповноважені суб'єкти, що виконують завдання з протидії домашньому насильству, забезпечують організацію застосування спеціальних заходів відповідно до своєї компетенції.

У взаємодії уповноважених підрозділів Національної поліції України та суду першочергове значення належить підрозділам превентивної діяльності, які реалізують системне функціонування профілактичного обліку кривдників, забезпечують підготовку та направлення матеріалів для судового розгляду у справах про адміністративне правопорушення, відповідальність за яке передбачена ст. 173² КУпАП («Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування»), беруть участь у формуванні доказової бази цивільного провадження щодо видачі обмежувального припису стосовно кривдника.

АНОТАЦІЯ

У дослідження охарактеризовано систему уповноважених суб'єктів, які реалізують державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. На сьогоднішній день, такими є суб'єкти, які здійснюють заходи із протидії домашньому насильству та уповноважені застосовувати спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству. Визначено їх роль та місце у загальній системі запобігання та протидії домашньому насильству. До зазначених уповноважених суб'єктів належать підрозділи Національної поліції України, до компетенції яких віднесено взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи, винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника, та районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді), в межах компетенції яких є винесення обмежувального припису стосовно кривдника та направлення кривдника на проходження програми для кривдників. Місцевим державним адміністраціям та органам місцевого самоврядування як суб'єктам протидії домашньому насильству у такому розумінні

належить особливе місце. Вони не є суб'єктами, в межах повноважень яких знаходиться застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству, але їх значення у забезпеченні виконання програм для кривдників є незаперечним.

Представлено механізм взаємодії уповноважених суб'єктів у застосуванні спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству. Метою такої взаємодії є забезпечення комплексного інтегрованого підходу до подолання насильства та сприяння реалізації прав осіб, постраждалих від домашнього насильства, шляхом запобігання насильству, ефективного реагування на факти насильства, надання допомоги та захисту постраждалим особам, забезпечення відшкодування заподіяної шкоди, належного розслідування фактів насильства та притягнення кривдників до передбаченої законом відповідальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біленко П. С. Уповноважені органи Національної поліції України як суб'єкти запобігання та протидії домашньому насильству. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 10. С. 157-161. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/10/27.pdf>

2. Говор Ю. О. Запобігання органами внутрішніх справ насильницьким злочинам щодо жінок у сім'ї: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2011. 18 с.

3. Горбач-Кудря І. А. Адміністративні процедури застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2020. № 6 (Vol.1). P. 111-115

4. Гурковська К. А. Суб'єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 3. С. 214-216. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-3/51>

5. Гусєва К. А., Горбач-Кудря І. А. Особливості кваліфікації психологічного домашнього насильства у практичній діяльності превентивних підрозділів Національної поліції України. *Часопис Київського університету права* 2019/1. С. 233-236

6. Ковальова О. В. Діяльність служби дільничних інспекторів міліції щодо попередження насильства в сім'ї : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2008. 238 с.

7. Ковальова О. В. Особливості застосування поліцейськими спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству. *Новели законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству*: матеріали міжнародного круглого столу (27 вересня

2019 р.). Київ: Національна академія прокуратури України, 2019. С. 86-89.

8. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 року № 8073-X// База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

9. Коломоєць О. Д. Адміністративно-правове регулювання відповідальності за вчинення насильства у сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми: автореф. Дис.. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2010. 23 с.

10. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96вр#Text>

11. Поліція та органи влади мають об'єднати зусилля для захисту дітей і постраждалих від домашнього насильства – Ігор Клименко. *Національна поліція*: веб-сайт. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/preventivnarobota/policziya-ta-organi-vladi-mayut-ob-jednati-zusillya-dlya-zaxistu-ditej-ipostrazhdalix-vid-domashnogo-nasilstva-Igor-klimenko/>

12. Постанова Галицького районного суду м.Львова від 17.12.2019 за справою № 461/7962/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень*: веб-сайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86730881>

13. Постанова Вільнянського районного суду Запорізької області від 08.05.2020 за справою № 314/1151/20 у провадженні № 3/314/488/2020. *Єдиний державний реєстр судових рішень*: веб-сайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89580568> (дата звернення: 22.11.2020)

14. Предместніков О. Г. Насильство в сім'ї як злочин: причини, виявлення і розслідування (Тактико-психологічні основи): монографія. Херсон: Айлант, 2008. 172 с.

15. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (дата звернення: 09.05.2022)

16. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

17. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому

насилъству і насилъству за ознакою статі: затв. постановою Кабінету міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-п#Text>

18. Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України: затв. наказом Міністерства внутрішніх справ від 25.02.2019 № 124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0270-19#Text>

19. Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насилъства: затв. наказом Міністерства соціальної політики України та Міністерства внутрішніх справ від 13.03.2019 № 369/180 // База даних «Законодавство України»/ ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-19#Text>

20. Про Національну поліцію України: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України»/ ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

21. Про профілактику злочинності: проект Закону України / Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=294

22. Рішення Амур-Нижньодніпровський районний суд м. Дніпропетровська від 31.05.2019 за справою № 199/4304/19 у провадженні №2-о/199/145/19 *Єдиний державний реєстр судових рішень*: веб-сайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92589984>

23. Jacquin, Kristine M. Violence behavior. *Encyclopædia Britannica*: website. URL: <https://www.britannica.com/topic/violence> (дата звернення 07.06.2019)

24. Horbach-Kudria Ivanna A. The entities authorized to apply special measures to prevent domestic violence. *Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 8-9 лип. 2016 р.). Київ: Центр правових наукових досліджень, 2016. С. 98-101.

25. Olena Zelenska. URL: https://www.instagram.com/olenazelenska_official/

Information about the author:

Horbach-Kudria I. A.,

Candidate of Sciences of Law,

Lecturer of the Department of Police Law
of the National Academy of Internal Affairs,
1, Solomjanska Square, Kyiv, 03035, Ukraine